

Årsrapport

2004

Fylkesmannen i Vest-Agder

Forord

Fylkesmannen i Vest-Agder legger med dette fram årsrapporten for 2004. Årsrapporten gir en kort omtale av sentrale politiske føringer gitt i tildelingsbrevets kapittel 2 med vekt på å presentere viktige resultater som ble oppnådd. Vi har også forsøkt å peke på områder hvor vi ikke er tilfreds med resultatoppnåelsen og til en viss grad er det reflektert over årsakene til manglende resultatoppnåelse.

Når det gjelder omtale av aktiviteter og måloppnåelse i den enkelte fagavdeling vises det til de avdelingsvise årsrapportene, som er tilgjengelige på vår nettside:

<http://www.fylkesmannen.no/va>.

Kristiansand, 28. februar 2005

Ann-Kristin Olsen

*Lars Erik Lyngdal
ass. fylkesmann*

1. Innledning	1
1.1 Strategi	2
1.2 Organisering	2
1.3 Ressurser	3
1.4 Likestilling.....	4
2. Sentrale politiske føringer	5
2.1 Samordningsoppgaver og kommuneøkonomi.....	5
2.2 Velferd, helse og personrettet tjenesteyting	6
2.3 Barn, oppvekst og utdanning.....	7
2.4 Regional planlegging og arealpolitikk.....	10
2.5 Naturressursforvaltning – miljø og landbruk.....	13
2.6 Utvikling og verdiskapning	16
2.7 Samfunnssikkerhet og beredskap	16
3. Avdelingsvise årsrapporter	17

1. Innledning

Fylkesmannen legger med dette fram årsrapporten for 2004. Moderniseringsdepartementet har bedt om en kort redegjørelse for tilstanden i embetet og i fylket innenfor de områdene som er beskrevet i tildelingsbrevets kapittel 1 og 2. I rapporteringen til kapittel 2 er det bedt om en beskrivelse av status og hvilke prioriteringer som er gjort mellom og innenfor de enkelte områdene.

Øvrig rapportering er gjort i henhold til krav i embetsoppdraget på resultatområdenivå. Det er i den forbindelse utarbeidet egne avdelingsvise årsmeldinger.

Prioriteringen av ressursene mellom avdelingene var i 2004 i store trekk som i 2003. Avdelingenes interne ressursprioritering følger embetsoppdraget og går ellers fram av rapporteringen til kapittel 2. Tilbakemeldinger fra overordnede departementer og direktorater, samt kommuner og enkeltpersoner, tilsier, samlet sett, at ressursfordelingen internt er riktig. Også vår egen vurdering av oppnådde resultater bygger opp under dette og samsvarer i stor grad med de tilbakemeldingene vi mottar. Egenvurderingen anses derfor å gi et realistisk plangrunnlag for videre drift. Vi mener at embetet oppnådde gode resultater på alle fagfelt i 2004 med den foretatte fordeling av ressursene. Det er imidlertid ønskelig å følge opp og systematisk måle nøyere hvordan embetet innfrir både overordnede og innbyggernes forventninger og krav. På grunn av den knappe ressursituasjonen ved embetet i de nærmeste årene som følge av ny budsjettfordelingsmodell, vil arbeidet måtte innrettes slik at vi må prioritere å utvikle målemetoder som ikke krever betydelige ressurser. Det er en utfordring som vil bli prioritert. Budsjettstyringen i 2004 har vært stram og ga et totalt mindreforbruk på ca. kr. 300 000,-.

Det er til dels betydelige ulikheter i lønnsnivået for samme stillingskategori på de forskjellige avdelingene. Det har i 2004 vært arbeidet med en revisjon av vår lokale lønnspolitikk, bla. for å få fjernet utilsiktede forskjeller. Dette arbeidet er særdeles krevende på grunn av at budsjettsituasjonen fremover gir lite rom for ønsket lønnsutjevning.

Samtlige avdelinger ledes godt og på en faglig forsvarlig måte. Medarbeidernes kompetanse er tilstrekkelig til å gi kommunene tjenester av god kvalitet og sikre innbyggernes rettssikkerhet på de områder fylkesmannen har ansvar. Embetsleder møtet legger vekt på å utvikle lederferdigheter, samspill og felles etatskultur. Samarbeidet glir godt på alle nivåer i etaten og gjenspeiles i at embetet i stadig større grad fremstår helhetlig utad.

Arbeidsmiljøet som helhet må karakteriseres som meget godt. Arbeidsmiljøutvalget og Medbestemmelsesutvalget møter jevnlig og betyr mye for de gode resultater som er oppnådd i 2004.

Embetsledelsen og alle avdelingene vektlegger samfunnskontakt og har et nettverk som gir god informasjon om tilstanden i fylket. Gode samarbeidsrelasjoner til fylkeskommunens ledelse, kommuner, organisasjoner og etater har konkret medvirket til embetets resultatoppnåelse.

1.1 Strategi

Fylkesmannen har foretatt en revisjon av strategisk plan, og ny plan for perioden 2004-2008 er vedtatt. Strategisk plan er tilgjengelig på [vår nettside](#).

Fylkesmannen i Vest-Agder – samlende drivkraft for trygghet, gode levekår og bærekraftig utvikling

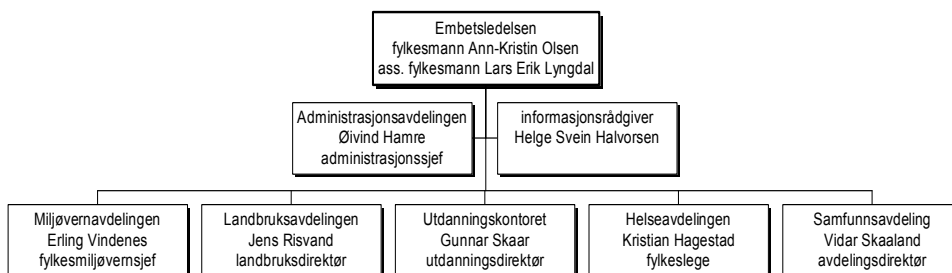
I strategisk plan presenteres **fem handlingsstrategier** som embetet ønsker å ha et særlig fokus på i planperioden. Konkretiseringen av hvordan disse strategiene skal følges opp synliggjøres i virksomhetsplanarbeidet og i andre styringsdokumenter, bl.a. personalplanen.

Vi vil i perioden særlig konsentrere innsatsen om å:

- ivareta rettsikkerheten for enkeltpersoner
- utvikle kommunikasjonen med brukere, samarbeidspartnere og media
- delta aktivt i planarbeid
- drive et effektivt tilsyn
- skolere ansatte i kommunikasjon, forhandling og konfliktløsning
- utvikle personalpolitikken ved å vektlegge kompetanseutvikling og omstillingsdyktighet

1.2 Organisering

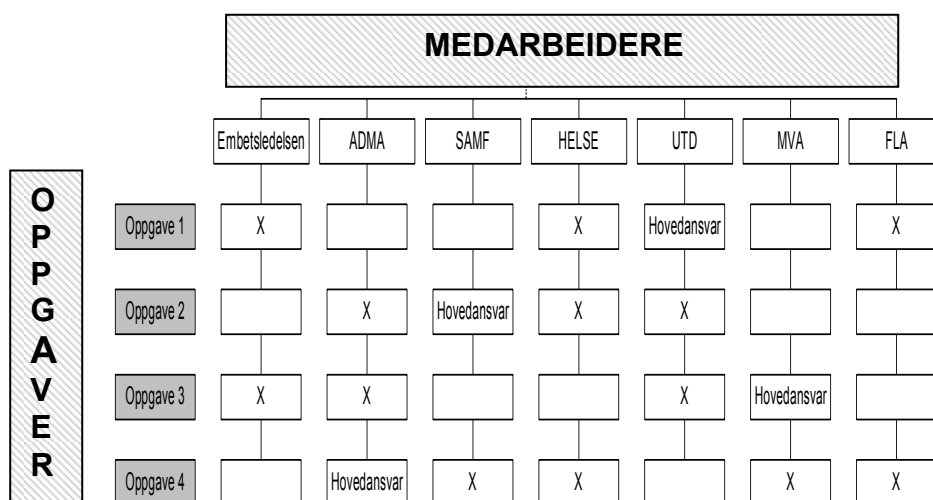
Organisasjonsstrukturen hos Fylkesmannen i Vest-Agder i år 2004 framgår av figuren under.

Embetet består av embetsledelse, administrasjonsavdeling og fem fagavdelinger.

Matrisemodellen er nødvendig for å kunne løse stadig flere tverrgående oppgaver.

Opgaveløsningen hos Fylkesmannen har i 2004 vært løst dels gjennom linjeorganisering og stabsenheter som skal sikre at embetet framstår tydelig utad, samt at oppdragsgivende departementer/direktorat har et effektivt apparat for politikkformidling og oppfølging på regionalt nivå. For å øke fleksibiliteten har embetet lagt vekt på å løse en del oppgaver i matrise. Matrisetankegangen som arbeidsform innebærer at vi betrakter embetet som en matrise dannet av to akser: oppgaver og medarbeidere gruppert i avdelinger. De ansatte har etter behov og på tvers av avdelingsgrenser, arbeidet med samme eller tilknyttede oppgaver, men ut fra ulik avdelingstilknytning og faglig ståsted.

1.3 Ressurser

Personellressurser i 2004

Avdeling	Kap. 1501	Ekstern fin.	Totale årsv.
Ledelse (fm og ass.)	2,00		2,00
Administrasjonsavd.	22,60	6,00	28,60
Helseavd.	10,50	1,00	11,50
Landbruksavd.	15,50	0,50	16,00
Miljøvern avd.	13,70	1,70	15,40
Samfunnsavd.	20,35	3,35	23,70
Utdanningskontoret	6,80	1,00	7,80
Embetet totalt	91,45	13,55	105,00

Økonomiske ressurser i 2004

Bevilgning på kap. 1510 post 01 i tildelingsbrevet 2004	47.368.000
Underskudd 2003, overført	(1.113.738)
Andre tilleggsbevilgninger/overskridelsessamtykke	1.880.500
Inntekter kap. 4510 post 16 - Refusjon fødselspenger	193.039
Inntekter kap. 4510 post 18 - Refusjon sykepenger	982.232

Sum bevilgninger og refusjoner	49.310.033
Utgiftsført post 01 – driftsutgifter	50.467.847
Sum merforbruk	1.157.814

Kap. 1510/4510 – Merutgifter mot merinntekter	1.475.865
---	-----------

Totalt mindreforbruk	318.051
----------------------	---------

Regnskapet for Fylkesmannen i Vest-Agder viser et mindreforbruk på kr 318.051,-. Hele forliksoppgjøret i Renholdssaken, kr 850.000,-, er belastet regnskapet.

1.4 Likestilling

Eksternt likestillingsarbeid

Likestillingssituasjonen i Vest-Agder er svak, som vist bl.a. på SSB's likestillingsindeks for 2003 hvor Vest-Agder skårer lavest blant landets fylker. Fylkesmannen arbeider med likestilling i sin kontakt med Høgskolen i Agder, statlige regionale etater, fylkeskommune og kommuner, formelle og uformelle nettverk og vil videreføre dette som en langsiktig satsning på mange felt og i ulike relasjoner i tida framover. Embetet etablerte ved årsskiftet et likestillingsutvalg som har utarbeidet en egen likestillingsplan for embetet. Planen ble behandlet og vedtatt i embetsledergruppen i januar 2005.

Likestillingsarbeid er en langsiktig satsning på mange felt i tiden fremover.

Utad har embetet i 2004 bl.a. vært engasjert på følgende områder:

”KVINNER PÅ AGDER” - felles plan for arbeidet med kvinner og næringsutvikling. Det er utarbeidet en rapport for perioden 2000 – 2003 med forslag til videre satsning fra 2004. Forslagene har fått tilslutning fra fylkestingene i begge fylker.

I 2004 er det begynt planleggingen av et felles Agder-arrangement ”Kvinnestemmer – Hundreårsmarkeringen på Agder 2005”, lagt til Mandal 8. mars 2005. Deltakere: Innovasjon Norge, FMVA og FMAA, begge fylkeskommunene.

FASETT 2004- en skandinavisk konferanse ble avviklet i Gøteborg 2-4. september med fokus på småbedrifters vilkår og utviklingsmuligheter. Embetet er representert i norsk arbeidsgruppe og deltar i nettverket ”Iværksetteri for kvinder” som jobber med forankring mellom FASETT-konferansene.

Embetet har i 2004 deltatt i ”KOMMUNER I LIKESTILLINGSNETT”. Nettverket ble opprettet 2002 og driftes av KS, med deltakere fra hver kommune, fylkesmann og fylkeskommune. Nettverket skal bidra til å bedre likestillingen i kommunene på Agder. Nettverket startet i 2004 et UoD-prosjekt (utredning og dokumentasjon) kalt *Likestilling - hvorfor og*

hvordan. Prosjektet gjennomføres i samarbeid med Fredrikkes Hage og Kvinneuniversitetet Nord.

Den årlige "Utdanningsmessa" ble arrangert i januar. Messa samler så godt som samtlige elever fra 10. trinn i begge agderfylkene, samt en stor del av elevene i vg. opplæring fra samme område, og har utstillere som representerer spekteret av vg. opplæring og høyere utdanning. Likestillingsperspektivet mht til valg av utdanning er et sentralt tema.

Prosjektet "Ungt entreprenørskap" ble etablert i 2002 og videreføres til 2006. Prosjektet omfatter begge agderfylkene, har prosjektledelse med tilhold på Fylkesmannens utdanningskontor og er finansiert av fylkesmennene, fylkeskommunene, NHO, Innovasjon Norge mfl. Prosjektet sikter seg mot grunnskole, vg. opplæring, høyere utdanning og voksenopplæring (innvandrere mv). Bedrifter (elev-, ungdoms-, student- og innvandrerbudrifter) herunder også etablererkunnskap (holdninger, faktakunnskap etc) er hovedmålet hvor jenter og entreprenørskap er et viktig element.

Sammen med blant annet fylkeskommunen og NHO drives et løpende kompetanseprogram for rådgivere i grunnskole og vg. opplæring med 4 – 6 samlinger per år. Dette er også gjennomført i 2004. Likestillingsaspektet ved valg av utdanning og yrke for begge kjønn er en av hovedbjelkene i programmet.

Embetet er gjennom BU-midler med på å finansiere etablering av Ungt Entreprenørskap på Agder 2001-2005. Økonomisk støtte er bl.a. begrunnet med at Agder trenger særlig kvinnelige gründere. Unge kvinnelige bedriftsledere/styremedlemmer i næringslivet trekker ofte fram sin elevbedrift-bakgrunn som et viktig grunnlag for å etablere egen virksomhet, og for å bli spurt og si ja til styreverv.

2. Sentrale politiske føringer

AAD har i tildelingsbrev for 2004 bedt om en beskrivelse av **tilstanden i fylket** innenfor de områdene som følger av punktene nedenfor. I den grad det har vært mulig er det gitt en vurdering av **hvilke effekter** de ulike tiltakene har hatt på situasjonen i fylket og gitt **råd om oppfølging** innenfor de enkelte fagområdene.

2.1 Samordningsoppgaver og kommuneøkonomi

Ingen kommuner i Vest-Agder var innmeldt i registeret for betinget kontroll og lånegodekjenning (ROBEK).

Som en del av styringsdialogen med kommunene er det gjennomført seks kommunebesøk der embetsledelsen har møtt kommunens politiske- og administrative toppledelse. På disse møtene har embetsledelsen i lys av

Vest-Agder har som eneste fylke ingen kommuner registrert i ROBEK

kommuneøkonomi og KOSTRA-data utfordret kommunene i forhold til strategisk tenkning rundt omstilling og modernisering.

Gjennom aktiv bruk av skjønnsmidler har embetet medvirket til omstilling i kommunene. Embetet har i hele 2004 brukt relativt mye ressurser på å tilrettelegge for en økt satsing på omstilling, modernisering og fornying i kommunal sektor. Det er utarbeidet en egen plan for omstillings- og moderniseringsarbeidet. Det er også utarbeidet en egen årsrapport for arbeidet i 2004. Planen og årsrapporten er lagt ut på embetets [nettside](#).

Det er et potensial for omstilling og modernisering i alle kommunene i fylket. Vi vil særlig peke på de utfordringer flere små kommuner har for utvikling for å beholde et levende lokalsamfunn. Mange av disse utfordringer kan etter fylkesmannens syn vanskelig løses uten et tettere interkommunalt samarbeid. Det vises særlig til utviklingsoppgaver for å styrke bosetning og næringsutvikling.

Frykt for kommunesammenslåing og for å miste oppgaver er store utfordringer i omstillings- og moderniseringsarbeidet

Frykt for kommunesammenslåing og for å miste oppgaver kan i flere tilfeller virke hemmende på politikere til å tenke offensivt og dristig i forhold til å løse morgendagens utfordringer i samarbeid med andre kommuner.

2.2 Velferd, helse og personrettet tjenesteyting

Rettsikkerhet er vektlagt fra sentrale myndigheter, spesielt i forhold til enkeltsaksbehandlingen. Fylkesmannen har lagt stor vekt på å utføre de lovpålagte oppgaver som behandling av enkeltsaker og tilsyn innenfor akseptable tidsrammer. 94 % av klagesakene etter lov om sosiale tjenester har vært avgjort innen 3 måneder som er resultatmålet fra Sosial- og helsedirektoratet. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid har vært ca 1,5 måneder for saker etter både sosialtjenesteloven og plan- og bygningsloven.

Sosialområdet har i 2004 vært preget av omfattende kontakt mellom kommuner og fylkesmannen. Fylkesmannen har bl.a. i samarbeid med Høgskolen i Agder og 9 kommuner etablert et samarbeidsforum for praksisutvikling i sosialkontortjenesten - "Praxis-Sør". Det ble arrangert en ukes oppstartingsseminar i den forbindelse knyttet til rusproblematikk. Fylkesmannen har tiltro til at dette samarbeidsforumet vil bli et nyttig redskap i det fremtidige arbeidet med kvalitetsutvikling på sosialfeltet. Sørlandets kompetansefond støtter arbeidet med midler.

Boligsosialt arbeid har stått sentralt i 2004, og det er etablert god kontakt med Husbanken om dette satsingsområdet. Eget seminar har blitt avholdt for kommunene med fokus på boligsosiale handlingsplaner som en oppfølging av Regjeringens handlingsplan mot fattigdom. Arbeidet med å utvikle en ny arbeids- og velferdsmodell (NAV) med vektlegging på samordning av sosialkontor, arbeidskontor og trygdekontor har vært et annet sentralt tema i fylkesmannens dialog med kommunene. Regjeringens innstilling til Stortinget våren 2005 avventes.

Opptappingsplanen for psykisk helse

Fylkesmannen har gjennomført en besøksrunde høsten 2004 til alle kommuner for gjennomgang av status ifht opptappingsplanen for psykisk helse. Hovedutfordringene er knyttet til brukermedvirkning, bolig, aktivitets- og fritidstilbud og arbeid. I tillegg kommer kompetanseutvikling for personellet. Alle kommunene ble funnet å fylle kravene for utbetaling av tilskott, men to av dem først etter dialog og revurdering.

Rekrutteringsplanen for helse- og sosialpersonell er fulgt opp i samsvar med sentrale forutsetninger. Vest-Agder har en særlig utfordring knyttet til stor andel deltidstilsatte i pleie- og omsorgssektoren.

Folkehelsearbeid

Innen folkehelsearbeid har Fylkesmannen fortsatt sin aktive pådriverfunksjon med særlig vekt på kosthold, fysisk aktivitet og røykfrihet. Fylket har landets høyeste dekningsgrad for deltaking i programmet VærrøykFri i ungdomsskolen. I 2004 ble det etablert en avtale om partnerskap for folkehelse mellom fylkesmennene, fylkeskommunene og kommuner i Agder-fylkene. Et samlet Agder fikk av Sosial- og helsedirektoratet status som ”fyrtårnsfylke” innen folkehelsearbeid. I Vest-Agder deltar 10 kommuner i partnerskapet.

Det er i verksatt en rekke forbyggende tiltak knyttet til folkehelsearbeid.

Utviklingen etter utløpet av perioden for **Handlingsplan for eldreomsorgen** følges nøye. Personellutviklingen er positiv. Videre utbygging av institusjonsplasser og omsorgsboliger skjer i hovedsak i samsvar med de forutsetninger som ble lagt i planperioden. Totalt antall boplasser tilsvarer 31 % av tallet på eldre 80 år og eldre.

Fastlegedekninga er god, med ledige listeplasser i alle kommuner. Total ledig listekapasitet tilsvarer ca 16 % av innbyggertallet i fylket, som er det høyeste tallet i landet. Det er imidlertid problemer med dekning av kommunelegefunksjonen i noen kommuner. Timetallet for sykehjemslegefunksjonen ligger lavt flere steder, sett i forhold til de medisinske utfordringer dagens sykehjemsklientell representerer.

2.3 Barn, oppvekst og utdanning

Fylkesmannen legger vekt på å holde ”barn og unge” som et felles fokus i organisasjonen og ikke splitte arbeidet opp på ulike områder som for eksempel barnehage, skole, barnevern og barn og unge i plansammenheng. Det er bl.a etablert en kontakt- og koordineringsgruppe (KOBU) på tvers av tre avdelinger (helse, samfunn og utdanning) for tiltak knyttet til barn og unge.

Forebyggende tiltak for barn og unges psykiske helse har fått økende vektlegging innen Opptappingsplanen for psykisk helse. Det legges til grunn at ca 20 % av de midlene kommunene får til gjennomføring av planen, skal gå til dette formålet.

Det er avdekket flere avvik fra sentrale myndighetskrav i fbm. med systemrevisjoner i kommunene

På **barnevernområdet** har Fylkesmannen hatt fokus særlig rettet mot enkelte utvalgte kommuner for å påse at kravet om en barneverntjeneste i tråd med lover og retningslinjer blir ivaretatt. Avdelingen har gjennomført tilsyn i form av systemrevisjon med kommunene Kristiansand, Vennessla, Songdalen, Åseral og Flekkefjord og i disse sammenhengene avdekket flere avvik fra sentrale myndighetskrav. Tilsynet med tre av kommunene var en del av et landsomfattende tilsyn og ble gjennomført høsten 2004. Tema for tilsynene var situasjonen for barn plassert utenfor hjemmet med fokus på kommunenes oppfølging. Landsomfattende tilsyn med kommunene med samme tema vil bli videreført i 2005.

Kommunene klarte stort sett å overholde fristen i barnevernloven for gjennomgang av meldinger.

Kommunene klarte stort sett å overholde fristen i barnevernloven for gjennomgang av meldinger. Når det gjelder utvidelse av undersøkelse fra 3 til 6 mnd, er det jevnlig utvidelser som ikke kan godtas. Også i 2004 har det vært en økning når det gjelder saker hvor barneverntjenestene utvider undersøkelsen til 6 mnd. Fylkesmannen utformet i 2004 et skriv til barneverntjenestene og ba om en grundigere tilbakemelding når de tok i bruk utvidet undersøkelse. Dette har i liten grad blitt fulgt opp av barneverntjenestene, og Fylkesmannen vil ha et høynet fokus på dette i 2005.

Avdelingen har i 2004 gjennomført 100 % av de pålagte individtilsynene ved barneverninstitusjonene. Fylkesmennene i Vest-Agder, Aust-Agder, Telemark, Vestfold og Buskerud har i 2004 hatt et tett samarbeid knyttet opp til de mange problemstillinger ny organisering av det tidligere fylkeskommunale barnevernet, innebærer. I denne sammenhengen har en etablert jevnlig møter med Barne- ungdoms- og familieetaten, Region Sør. Samordning av metodikk og praksis mellom embetene er en betydelig utfordring som det må jobbes med fremover.

Det er en uttalt målsetning å harmonisere praksis knyttet til fylkesmennenes kontroll og tilsyn med både kommunene og barneverninstitusjonene.

Barnehager

Det ble i 2004 etablert om lag 700 nye barnehageplasser i fylket.

Vest-Agder har fremdeles lav barnehagedekning, men har de siste årene kommet nærmere landsgjennomsnittet. Spesielt skyldes dette en positiv utvikling i Kristiansand kommune som utgjør over halvparten av befolkningen i fylket. Kristiansand kommune har prioritert barnehageutbygging de siste årene og lagt forholdene til rette for privat etablering. Kristiansand har nå en dekning på ca. 75 % for aldersgruppen 1-5år, og kommunen melder ved årsskiftet inn over 300 plasser i forventet utbygging for 2005. 250 av disse kommer i privat regi og ca halvparten etableres for barn under 3år. Totalt i fylket meldes det inn nesten 900 plasser for 2005 og det er en økning på ca 200 plasser fra året før. For Vest-Agder ser det ut til at de statlige økonomiske virkemidlene i sektoren treffer godt og at private utbyggerer har tillit til driftstilskudd, skjønnstildelingen og investeringstilskuddet. Gledelig er det også å registrere at kommuner som har hatt lav dekning til nå, er de som melder inn positive utbyggingstall for 2005, som Vennessla, Lindesnes og Farsund. Også kommuner med ventelister (Flekkefjord og Songdalen) melder inn 60 nye plasser i hver kommune.

Utdanningsområdet

I 2004 er det gjennomført kommunemøter med tilsynsformål i 6 kommuner. Tilsynet ble gjennomført med et relativt bredt fokus og med særlig oppmerksomhet mot elevers rettigheter ved spesialundervisning, opphevelse av klassesdelingsregler og elevers fysiske og psykososiale arbeidsmiljø. Embetet gjennomførte en større konferanse for fylket med vekt på informasjon og modeller for systemarbeid på området fysisk og psykososialt skolemiljø, jfr opplæringsloven § 9-a.

Embetet har gjennomført tilsyn med private skoler og behandlet et mindre antall enkeltsaker basert på klage og/eller henvendelser fra hjem/elever. Vi har ikke avdekket forhold av graverende art. Mengden klagesaker er stabil. Kommunal/fylkeskommunal økonomi, usikkerhet mht kompetanse og koordinering på kommunenivået og utviklingen vedr friskoler er gjennomgående trekk. For mer detaljer om gjennomførte tilsyn og klagesaker vises til embetsoppdragets resultatområde 31.

Fylkesmannen har lagt stor vekt på en god og løpende dialog med skoleeiere i fylket. Ordningen med såkalte "utdanningsmøter" er videreført og omfatter representanter for kommunenivået/skole i alle kommuner, fylkeskommunen, KS, Høgskolen i Agder, Sørlandet kompetansesenter, Utdanningsforbundet i Vest-Agder og Kulturskolerådet i fylket. Møte gjennomføres som seks dagsmøter per år og er arena for informasjon, drøfting og annen samhandling. Fylkesmannen og de nevnte har i 2004 gjennomført en studietur til Paris over fire dager i nært samarbeid med den norske ambassaden med besøk i UNESCO, OECD, International Institute for educational planning, samt foretatt skolebesøk i Rouen.

Vi konstaterer at omorganisering fra to til tre nivåer, som er gjennomført i flertallet av kommunene, lett fører til svekkelse av fagbasert koordinering og styring av skolesektoren. Reformen "Kunnskapsløftet" 2005-08 blir en svært krevende utfordring for en del kommunale skoleeiere, blant annet som følge av slike endringer.

Når det gjelder forsøks- og utviklingsarbeid (FOU), kvalitets- og kompetanseutvikling har embetet lagt vekt på å stimulere til nettverksarbeid mellom skoleeiere og på samarbeid og bistand fra høyskoler og universitet, som er særlig fokusert ved høstens forberedelse til "Kunnskapsløftet 2005-08". Oppgaver knyttet til nettstedet skoleporten.no og innføring av nasjonale prøver er utført i henhold til løpende oppdrag.

Vi ser at innføring av nasjonale prøver ved fullskalaomfang i 2005 vil stille svært store krav til så vel fylkesmenn som til skoleeiere. Dette gjelder mht organisering, kompetanse, praktisk tilrettelegging, tidsmessig kapasitet og holdninger. Vi finner grunn til å stille spørsmål ved om en fra statlig side fullt ut er klar over det mangesidige og omfattende omfanget ordningen har. Det vises til resultatområde 32 og 33.

Fylkesmannen har ivaretatt tildelte landsdekkende oppgaver på det internasjonale feltet. Dette gjelder United World Colleges, franske lyceer, ”Trollmidler” (besøksstipend til elever og lærere til Frankrike), Europeisk ungdomsparlament (EUP), herunder forberedelse til sesjonen i 2005 som skal være i Stavanger, Fulbright-ordningen (amerikansk gjestelærere i Norge) og ordning med reise/oppholdsstipend for elever og lærere til Tyskland. Vi har også hatt ansvar for behandling av søknader om å avlegge eksamen (vg. opplæring) i utlandet. Det vises til resultatområde 37.

Utfordringer i 2005

Den videre utviklingen av barnehageområdet vil fortsette i 2005. Utbyggingen i kommunene synes lovende, men vil måtte følges aktivt opp både i forhold til kommunale og private utbyggere og eiere. For utdanningsområdet vil reformen ”Kunnskapsløftet” stille store krav. Fylkesmannen er i statlig strategiplan tildelt klare oppgaver.

2.4 Regional planlegging og arealpolitikk

Statlige forventninger til kommunale/fylkeskommunale planer

Fylkesmannen har ikke prioritert arbeidet med en samlet presentasjon av statens forventninger og krav til den fylkeskommunale planleggingen på Fylkesmannens sektorområder. Det anses å være et begrenset behov for å utarbeide et slikt ”regionalt forventningsdokument”. Utfordringen i Vest-Agder er primært knyttet til å formidle statlige krav og forventninger til den kommunale planleggingen. I arbeidet med fylkeskommunale planer er det et nært samarbeid med fylkeskommunens administrasjon. Formidlingen av statlige forventninger og krav anses tilfredsstillende ivaretatt gjennom dette samarbeid. Ytterligere tiltak vil ikke bli prioritert i 2005.

Verneplanarbeidet i kystsonen i Vest-Agder er integrert i kommuneplanene for Flekkefjord, Mandal, Søgne og Kristiansand. Det er ikke aktuelt å integrere dette i fylkeskommunale planer. Samfunnsikkerhet blir godt ivaretatt i all samfunnsplanlegging. Vi har ikke hatt tilsvarende god oppfølging av helseperspektivet. Dette vil bli en prioritert oppgave i 2005 gjennom et samarbeid mellom miljøvernavdelingen og helse- og omsorgsavdelingen.

Embetet har i mindre grad vektlagt rollen som samordner av statlige interesser i kommuneplanleggingen.

Fylkesmannen har gjennom flere år hatt fokus på formidling av nasjonal politikk som premiss for kommuneplanleggingen. Vi har utarbeidet en egen veileder for kommunene som ivaretar dette hensynet; ”Fylkesmannen og kommuneplanleggingen”. Denne veilederen vil bli revidert i 2005 for å fange opp nye nasjonale arealpolitiske styringssignaler som må formidles til kommunene. Fylkesmannen har i mindre grad vektlagt rollen som samordner av statlige interesser i kommuneplanleggingen. Vi har etablert et eget ”Planforum” som er et samarbeidsforum (fast møte) mellom aktuelle saksbehandlere hos Fylkesmannen, fylkeskommunen og vegmyndighetene. Vi kan ikke se at Fylkesmannen har myndighet i dag til

å kreve samordning av statlige interesser i kommuneplanleggingen. Vi vil derfor ikke prioritere ressurser til ytterligere samordningsinitiativ før det evt. gis et eget hjemmelsgrunnlag for å utøve denne rollen, og rollen som plansamordner blir nærmere beskrevet.

Klagesaksbehandling

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for alle plan- og byggesaksklagene i 2004 gikk ned fra 10,4 uker i 2003 til 6,6 uker i 2004. Utviklingen med flere avgjorte saker som gjennomsnittlig har tatt kortere tid har en sammenheng med at feltet har vært prioritert ressursmessig og kontinuerlig arbeid med saksbehandlingsrutiner, maler osv.

70,0 % av kommunenes vedtak er stadfestet. Dette er prosentvis noe høyere enn året før. For andre detaljer rundt klagesaksbehandlingen vises det til samfunnsavdelingens årsmelding.

Informasjon – formidling av styringssignaler

På informasjonssiden har temaer fra plan- og bygningsloven vært tema i folkevalgtopplæring i 12 av fylkets 15 kommuner. Deltakere fra kommunene har vært medlemmer av planutvalgene og ansatte i teknisk sektor. Det har også vært informert om plan og byggesaksregler på konferansen som Fylkesmannen arrangerte i samarbeid med Miljøverndepartementet.

Fylkesmannen skal formidle planleggingsprinsippene i St. meld. nr. 23 (2001-2002). Vi har tidligere etterlyst en nærmere sammenstilling av disse retningslinjene til bruk i vår politikkformidling. Dette vil være langt mer rasjonelt enn at hvert embete selv skal trekke ut de styringssignalene fra stortingsmeldingen som synes aktuelle å formidle. Det vil også sikre en enhetlig formidling av de sentrale planleggingsprinsippene for utvikling av byer og tettsteder. Vi vil ta planleggingsprinsippene inn ved revisjon av veilederen "Fylkesmannen og kommuneplanleggingen" i 2005.

Innsigelser

Vår erfaring er at kommunale planer ikke ivaretar hensynet til viktige miljøverninteresser på en tilfredsstillende måte. Det gjelder særlig allmennhetens interesser i de landfaste arealene i strandsonen og fragmentering av større uberørte arealer. Resultatet av dette er at det ofte er uenighet mellom Fylkesmannen og kommunene om de arealbruksløsninger som foreslås. Dette gjelder særlig i kystkommunene hvor presset på arealene er stort. Fylkesmannen reiste i 2004 innsigelse til en rekke arealplaner, jf. tabell 1. I de fleste plansakene var det mangelfull ivaretagelse av miljøverninteressene i strandsonen som utløste innsigelse fra Fylkesmannen. Det er dessverre også mange planforslag som har mangelfull eller manglende dokumentasjon av barn og unges interesser. Vårt inntrykk er at de fleste detaljplaner (reguleringsplaner og bebyggelsesplaner) fremmes av private utbyggere. Kommunene har i slike tilfeller et ansvar for å kvalitetssikre planene før de legges ut til offentlig ettersyn. Denne kvalitetssikringen er mangelfull i mange kommuner. Resultatet er at Fylkesmannen ser seg nødt til å reise innsigelse for å ivareta helt klare nasjonale interesser eller krav til planene.

Mangelfull ivaretagelse av miljøverninteressene i strandsonen utløste mange innsigelser fra Fylkesmannen.

Mekling

Fylkesmannen har også en oppgave som mekler i innsigelsessaker etter plan- og bygningsloven. Samfunnsavdelingen har behandlet 8 innsigelsessaker. Det er foretatt mekling i 6 saker, herav 1 kommuneplan, 4 reguleringsplaner og 1 bebyggelsesplan. En reguleringsplan ble oversendt Miljøverndepartementet etter mekling og to saker ble ikke meklet da partene ikke hadde noe å gi. I de øvrige meklingene ble det oppnådd enighet i meklingsmøtet, ofte ved kompromisser.

Utfordringer i 2005

Fylkesmannen vil i 2005 ha særlig fokus på formidling av nasjonale interesser som skal ivaretas i arealforvaltningen. Det er et ønske at sentrale planmyndigheter følger opp dette gjennom utforming av egnet veiledningsmateriell som kan brukes i Fylkesmannens politikkformidling på miljøvernområdet og andre områder hvor Fylkesmannen har et sektoransvar. Det er fortsatt betydelig avstand mellom nasjonal politikk og lokale løsningsforslag på en rekke sentrale områder innen arealpolitikken.

Det er et ønske at sentrale planmyndigheter utformer egnet veiledningsmateriell til politikkformidling på miljøvernområdet.

Kommune	Disp.saker	Klager på disp. vedtak	Kom. plan/kom. delplaner	Reg. planer/beb. planer	Innsigelser
Audnedal	0	0	0	1	0
Farsund	96	7	1	23	1
Flekkefjord	34	5	0	32	1
Hægebostad	2	0	0	0	0
Kristiansand	88	2	5	77	3
Kvinesdal	12	0	0	20	2
Lindesnes	51	1	0	31	3
Lyngdal	106	2	1	32	6
Mandal	105	10	3	35	6
Marnardal	3	0	0	0	0
Sirdal	3	1	4	9	1
Songdalen	10	0	0	10	1
Søgne	30	3	3	36	9
Vennesla	4	0	0	10	1
Åseral	5	0	4	2	1
Sum	550	31	21	317	35

Tabell 1. Plan- og bygningslovssaker behandlet av miljøvernadv. i 2004

Fylkesmannen søker å sikre at areal- og miljødokumentasjon blir godt integrert og ivaretatt i kommunale plan- og inngrepssaker. Vår dokumentasjon av viktige regionale og nasjonale miljøverninteresser dekker dessverre ikke alle kommuner. Arbeidet med å framskaffe denne dokumentasjonen pågår og vil ha høy prioritet i 2005. Reduserte budsjetterammer innebærer imidlertid at det kan bli vanskelig å holde ønsket framdrift i dette arbeidet. Fylkesmannen har ikke hatt kapasitet til å prioritere arbeidet med å få kommunene og andre regionale parter inn i Norge digitalt. Reduserte budsjetterammer vil gjøre det vanskelig å prioritere dette arbeidet i 2005.

Ressurs- og eiendomspolitikk

Fra 1. januar 2004 ble med noen få unntak ansvaret for behandlingen av saker etter jord- og konsesjonsloven, samt bo- og driveplikt saker etter odelsloven overført til kommunene. Det medførte en vesentlig reduksjon i antall saker behandlet i fylkeslandbruksstyret. Antallet saker behandlet av fylkeslandbruksstyret var 90. Av disse var 31 klagesaker. En del var også overliggende fra 2003. Antallet dispensasjonssaker behandlet av landbruksavdelingen var 77 - se tabell 2.

Kommune	Antall saker	Kommune	Antall saker
Kristiansand	7	Marnardal	5
Mandal	9	Åseral	8
Farsund	11	Audnedal	0
Flekkefjord	0	Lindesnes	4
Vennesla	6	Lyngdal	10
Songdalen	3	Hægebostad	2
Søgne	0	Kvinesdal	6
		Sirdal	6

Tabell 2. Antall dispensasjonssaker behandlet i 2004

Av de 31 klagesakene gjaldt 17 deling og 8 bo- og driveplikt. Rapporter fra kommunene tyder på at 141 daa dyrket og dyrkbar mark ble tillatt fradelt og omdisponert. Omfanget er akseptabelt. Et unntak er Farsund kommune hvor 49 daa ble fradelt og omdisponert til tross for at det i gjeldende kommuneplan allerede er avsatt svært store arealer til utbyggingsformål. Kvaliteten av arealene er ikke kjent. I 2004 ble det behandlet en kommuneplan og tre kommunedelplaner, bl.a. E39 vest for Kristiansand.

Også i 2004 var det en nedgang i jordbruksarealet, stort sett marginale arealer. Etter rapportene fra kommunene ble det nydyrket 406 daa. Dette er overraskende mye. Nedgangen i antall bruk med husdyr og sterkere konsentrasjon av husdyrholdet, vil medføre større endringer i framtiden. Dette er også en betydelig trussel for kulturlandskapet.

2.5 Naturressursforvaltning – miljø og landbruk

Fylkesmannens erfaring er at kommunene fortsatt i stor grad oppfatter miljøvernoppgavene som et statlig ansvarsområde. Det er derfor berettiget å etterlyse at Fylkesmannen må veilede kommunene i hvordan de kan utnytte det kommunale miljøvernpolitiske handlingsrommet. Fylkesmannen ønsker å prioritere oppfølging av dette oppdraget i 2005 gjennom bl.a. en egen miljøvernkonferanse for kommunene.

Fylkesmannen har holdt fastsatt framdrift i verneplanarbeidet i 2004. Det forventes vern av to landskapsvernområder i kystsonen og ett naturreservat (våtmarksområde) tidlig i 2005. De berørte kommunene forventer at Fylkesmannen tar initiativ til å starte arbeidet med forvaltningsplaner for verneområdene umiddelbart etter et vernevedtak. Fylkesmannen er imidlertid helt avhengig av å bli tilført ekstra ressurser til dette arbeidet. Vi har ingen muligheter for å prioritere utarbeidelse av forvaltningsplaner for de nye verneområdene innen rammen av ordinært budsjett for 2005.

Det er et behov for veiledning innenfor det kommunale miljøvernpolitiske handlingsrommet.

Fylkesmannen har hatt stor innsats rettet mot villaksforvaltningen i 2004. Alle hovedvassdragene som kalkes har nå årvisst oppgang av laks og sjøaure, og det er åpnet for allment fiske i samtlige vassdrag som kalkes. Vi har imidlertid ikke gjennomført spesielle tiltak for å kartlegge bestandssituasjonen. Dette vil bli utført i 2005 når vi mottar nærmere retningslinjer for kartleggingen. Samtlige hovedvassdrag som kalkes, blir overvåket. Som ledd i denne overvåkingen får vi også et inntrykk av bestandssituasjonen. Fangstene av laks og sjøaure i fem kalkede elver i fylket og i Otra er vist i tabell 3.

	Laks under 3 kg		Laks 3 - 6,9 kg		Laks f.o.m. 7 kg		SUM		Sjøaure	
	Antall	Vekt	Antall	Vekt	Antall	Vekt	Antall	Vekt	Antall	Vekt
AUDNA	984	1763	185	694	0	0	1169	2457	231	219
KVINA	341	641	106	505	24	194	471	1339	239	276
LYGNA	610	988	67	300	5	51	682	1339	470	484
MANDALSELVA	2207	3702	512	2250	59	492	2778	6445	583	686
OTRA	1919	3306	469	2091	41	339	2429	5737	108	149
TOVDALSELVA	146	245	48	210	3	26	197	481	57	62

Tabell 3. Fangstene av laks og sjøaure i fem kalkede elver i fylket og i Otra i 2004.

Kartlegging av biologiske mangfold har hatt høy prioritet i 2004.

Kartlegging av områder som er viktig for det biologiske mangfoldet har hatt høy prioritet i 2004. Erfaringene fra kartleggingsarbeidet er imidlertid at det er betydelige kvalitetsmangler ved de datasettene som oversendes Fylkesmannen fra kommunene. Dette har bidratt til at framdriften i arbeidet ikke har vært i samsvar med planene. Arbeidet vil ha høy prioritet i 2005, og vi bygger nå også opp den IT-faglige kompetansen hos flere medarbeidere i miljøvernavdelingen for å ha en bedre beredskap i dette arbeidet. Vi har hatt som mål at samtlige kommuner i Vest-Agder skal være ferdig kartlagt i 2005. Dette målet klarer vi neppe å nå. Vi har også en stor oppgave foran oss i å oppdatere viltkart for flere kommuner i fylket.

Nærmere 100 000 sau og lam nytter utmarksbeite i Vest-Agder årlig. Mange av dyrene tapes som følge av sjukdom, ulykker og rovviltangrep. Den statlige miljøvernforvaltningen erstatter dokumenterte og sannsynliggjorte skader som er voldt av bjørn, ulv, jerv, gaupe eller kongeørn som alle er freda rovviltarter. Innholdet i erstatningssøknadene og behandlingsresultat for vårt fylke i 2004 er vist i tabell 4.

Beite-kommune	Antall søkere	Sluppet sau	Sluppet lam	Søkt sau	Søkt lam	Erstattet sau	Erstattet lam	Utbetalt, kroner
Audnedal	2	70	100	1	9	0	1	1 045
Flekkefjord	6	241	279	42	65	33	26	134 005
Hægebostad	24	1 669	2 103	47	204	6	14	32 134
Kvinesdal	20	1 372	2 148	56	293	31	158	27 8273
Sirdal	16	1 044	1 616	39	169	21	67	146 103
Til sammen	68	4 396	6 246	185	740	83	278	591 560

Tabell 4. Innhold i og behandling av erstatningssøknader i Vest-Agder i 2004.

Fylkesmannen har fulgt opp de nasjonale føringene om styrking av tilsynet på forurensningsområdet. Fylkesmannen har deltatt i de nasjonale tilsynsaksjonene, og i tillegg gjennomført tilsyn i tråd med egen tilsynsplan. Tilsynet er primært rettet mot industri og næringsliv, med særlig fokus på farlig avfall. Det er gjennomført tilsyn med 50 virksomheter i 2004. Samarbeidet med de andre statlige tilsynsetatene er videreført i 2004.

Oppfølging av arbeidet med miljøgifter i forurensete sedimenter er blant de aller høyest prioriterte tiltakene nasjonalt, og Fylkesmannen har brukt mye ressurser på å følge opp de oppdrag som er gitt. Denne innsatsen har vært fokusert rundt to områder:

Utarbeidelse av fylkesvise tiltaksplaner

Det er utarbeidet fylkesvise tiltaksplaner for tre områder utenom Kristiansandsfjorden; fjordområdet ved Farsund, Fedafjorden og Flekkefjorden. Fjordområdet ved Farsund er mest forurenset, og Fylkesmannen har rådet SFT til å peke dette ut som et nasjonalt høyrisikoområde. Ytterligere informasjon finnes på www.fylkesmannen.no/va

Nasjonalt pilotprosjekt Kristiansand

Fjordområdet ved Kristiansand er blant de mest forurensete i landet, og arbeidet med tiltaksplaner og tiltak er startet. Fjordområdet er ett av fire nasjonale pilotprosjekter mht oppryddingstiltak. Fylkesmannen koordinerer arbeidet, og det er opprettet en koordineringsgruppe med representanter fra Elkem, Falconbridge, Forsvaret og Kristiansand kommune. Det er gjennomført oppryddingstiltak i Hannevik og flere oppryddingstiltak ved kaiene til Falconbridge. Sluttrapporter med resultater fra arbeidet forelå i 2004. I tillegg til koordinering av prosjektarbeidet, har Fylkesmannen arbeidet spesielt med supplerende kartlegging av tilstand, dokumentasjon av effekter av gjennomførte tiltak, og informasjon. Det er opprettet en egen nettside for prosjektet: www.kristiansandsfjorden.no

Fylkesmannen har i 2004 prioritert innsatsen med å få avsluttet tiltakene mot de nasjonalt høyest prioriterte lokalitetene (A-liste). Tiltak i Lavolla, Mandal kommune, er avsluttet. Tiltak i Kongsgårdbukta, Kristiansand kommune, er påbegynt og vil bli avsluttet innen fristen i 2005.

For de øvrige lokalitetene har Fylkesmannen prioritert å få avklart tilstanden, og for en del lokaliteter gitt pålegg om tiltak for å stanse spredning av forurensningen.

Landbrukets kulturlandskap

Fra 1. januar 2004 ble myndigheten til å disponere SMIL-midlene (kulturlandskapsmidler) i stor grad overført til kommunene. Fylkesmannens landbruksavdeling bevilger imidlertid et rammetilskudd til hver kommune på grunnlag av plan. Det ble gjort et godt planarbeid i kommunene, men skuffelsen over tildelte midler i forhold til

forventningene i planene var betydelig. Det ble også nedlagt et betydelig arbeid i utformingen av regional miljøplan (RMP), som trådte i kraft fra 1. januar 2005. I denne planen stilles det krav om at bruk som skal få tildelt midler må ha miljøplan trinn 1. For å få midler til kulturminner kreves miljøplan trinn 2.

Nedgangen i antall bruk med husdyr medfører betydelige kulturlandskapsutfordringer .

Vest-Agder står overfor betydelige kulturlandskapsutfordringer ved at antallet bruk med husdyr er redusert, og forventes å bli ytterligere sterkt redusert i årene framover. Samtidig vil vi få noen få store enheter som ikke kan beite på samme måten. Landbruksavdelingen har hatt et godt samarbeid med Vest-Agder fylkeskommune.

2.6 Utvikling og verdiskapning

Vest-Agder var i forkant med utarbeidelse av ”Strategisk plan for landbruks og bygdeutvikling”, og hadde den ferdig allerede i mars 2004. ”Strategisk plan for landbruksrelatert næringsutvikling i Vest-Agder” ble godkjent av Innovasjon Norge høsten 2004. Det dannet så grunnlaget for handlingsprogrammet for bruk av BU-midlene i 2005. Som vedtatt i strategiplanen for 2004 gikk 50 % av midlene til samarbeidstiltak og kompetanseutvikling. Egen rapport om bruken av BU-midlene er sendt Innovasjon Norge. Det var i 2004 ingen klager på tildelingsvedtak.

2.7 Samfunnssikkerhet og beredskap

I hovedretningslinjene for det sivile beredskaps virksomhet, legges det til grunn at beredskapshensyn skal innpasses i samfunnsplanleggingen som et viktig forebyggende tiltak.

Fylkesmannen har prioritert tiltak og ressursbruk knyttet til å være ”regional samordner” innen samfunnssikkerhet og beredskap, ”veileder og pådriver” overfor fylkesfagetater og kommuner innen samme fagområder samt ”samordning” relatert til kriser og krig.

Ny nettside for krisehåndtering er på plass.

Embetet har i løpet av rapporteringsperioden sluttført arbeidet med risiko- og sårbarhetsanalysen for fylket. Man har i 2004 vektlagt, både for egen krisestab og kommunenes kriseledelser, forholdet omkring evne og kapasitet til ledelse i situasjoner med sterkt mediefokus. Embetet har i løpet av perioden utarbeidet og øvet en egen krisenettside som i gitte situasjoner vil erstatte fylkesmannens ordinære nettside. Arbeidet er presentert overfor eget fagdirektorat og øvrige fylker på beredskapskonferanse i mai.

Fylkesmannen har i løpet av 2004, øvingsmessig, også satt fokus på samfunnets evne og kapasitet til å kunne håndtere en nedfallssituasjon relatert til en kjernekraftulykke i Europa. Øvelsesscenariet vil bli videreført som øvelsestema overfor kommunene i 2005.

I løpet av 2004 er det behandlet i overkant av 100 stk. areal-/bebyggelsesplaner relatert til samfunnssikkerhet. Det er reist innsigelse i

10 stk. saker og foretatt/ varslet mekling i en sak. Videre er en sak brakt inn til Miljøverndepartementet.

Veiledning og kompetanseheving bør prioriteres i årene som kommer.

Fylkesmannen gjennomførte i alt fem krisehåndteringsøvelser for kommunene i løpet av 2004. Evalueringen av øvelsene viser at kommunene har en god forståelse av nødvendigheten av å opprettholde en krisehåndteringskompetanse lokalt. Samtidig viser øvelsene at man i tiden som kommer må prioritere kriseinformasjon, herunder informasjonskapasitet i de respektive kommuner. De senere års til dels store omorganiseringer/ reduksjoner i kommuneadministrasjonene fører også til at kommunenes kriseledelser er mer sårbare enn tidligere, relatert til bemanning. Hyppig utskifting av saksbehandlere samt at et generasjonsskifte er på gang med hensyn til beredskapskunnskap, gjør at veiledning og kompetanseheving bør prioriteres i årene som kommer.

Det er en utfordring for kommunene å redusere avdekkede risiki.

Fylkesmannen har i løpet av året gjennomført beredskapstilsyn i tre kommuner. Tilsynene viser at det fortsatt er en tendens til å nedprioritere beredskapsarbeidet som følge av mange lovpålagte oppgaver og til tider en meget anstrengt økonomi. Risikoanalysene er i flere kommuner oppdaterte, men det synes fortsatt som en utfordring å finne økonomi og arbeidskapasitet til å iverksette tiltak for å redusere avdekkede risiki. Tiltaksplaner, budsjettinnplassering og ansvars plassering er ofte ikke foretatt.

Fylkesmannen har i løpet av 2004 avviklet/ omorganisert hele fylkets rasjoneringsplanverk.

3. Avdelingsvise årsrapporter

I tillegg til denne felles årsrapporten utarbeides det egne avdelingsvise årsmeldinger hvor det rapporteres i henhold til krav i embetsoppdraget på resultatnivå.

De avdelingsvise årsrapportene kan lastes ned på fylkesmannens nettside: <http://www.fylkesmannen.no/va>.